

ВІДГУК
офіційного опонента
доктора юридичних наук, професора Орлова Юрія Володимировича на
дисертацію Карпенка Артема Валерійовича за темою «Кримінологічна
характеристика та запобігання підрозділами Національної поліції
кримінальним правопорушенням у сфері обігу наркотичних засобів»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право»,
за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність дослідження. 28.06.2026 році народ України відзначив тридцяті річницю з дня прийняття Конституції. Тридцять років з дня укладення, формалізації нашого суспільного договору, який не лише визначив базові засновки, установки, орієнтири спільного життя українців у контурах власної державності, а й у найдраматичніший відтинок нашої новітньої історії, у період протистояння повномасштабній російській збройній агресії, набув непересічного ціннісного значення. Того значення, яке наділяє тривіальні, здавалося б, декларації, нормативні приписи, принципи цілковито новим змістом. «Чергове» й побіжне для багатьох правничих досліджень перерахування положень ст. 3 Конституції України поступилося місцем вдумливому, повільному прочитанню, яке дозволяє інакше подивитись на цінність людини, її свободи, життя і здоров'я, що крізь морок війни проступають мірилами всіх речей, осердям людяності, мірою сущого. Саме така міра у особистому і патійному перепроживанні своїх страждань, страждань твоєї спільноти, твого народу зрештою сприяє трансформації негоціації у креацію, поєднанню установки на боротьбу, виживання та на розвиток, на створення необхідного вітального, природного і цивілізаційного простору для майбутніх поколінь українців. Утримання установки та таку трансформацію, на розвиток неодмінно виводить на усвідомлення цінності такої категорії як здоров'я населення, здоров'я нації. Це те, що так часто зі зрозумілих причин у ситуації відповіді на екзистенційні загрози агресії зміщується на другий план панорами боротьби. Але це також і те, що слід

неодмінно утримувати серед стратегічних пріоритетів державного будівництва і суспільного розвитку загалом.

З цієї перспективи кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів належать до числа одних з найнебезпечніших чинників обструкції життєвих сил українського народу. Їх поширення лише посилює руйнівні ефекти війни, а надто у їх проєкції на майбутнє, на майбутні покоління українців. Тому і розробка наукових рекомендацій, пропозицій щодо підвищення ефективності запобігання цим кримінальним правопорушенням – пріоритетне завдання сучасної кримінології. На його виконання спрямоване дисертаційне дослідження Карпенка Артема Валерійовича, тема якого, відтак, вирізняється своєю актуальністю, а її розробка – теоретичною і прикладною затребуваністю.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їхня достовірність.

Дисертація є класичним, у форматі академічної юридичної науки, поєднанням теоретизування із практичною спрямованістю пропозицій та рекомендацій. Дослідницький процес спирається на фундаментальні та прикладні наукові праці з філософії, кримінального права, кримінології, інших суміжних галузей знань, а також на репрезентативну емпіричну (судова і слідча практика) та нормативно-правову базу. Зроблені на основі їх системного опрацювання висновки, положення, які визначені дисертантом як такі, що претендують на наукову новизну, є, таким чином, достовірними.

Крім того, не можна не відзначити й високий рівень фахової компетентності, відповідні творчі здібності самого дисертанта, які надали йому змогу осмислити цілісну наукову проблему, вибудувати логічно струнку, доктринально та методологічно виважену композицію дослідження, виділити та опрацювати різномірну емпіричну інформацію, надати опис та пояснення всіх складових кримінологічної характеристики кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, зробити узагальнення існуючих проблем щодо запобігання їх поширенню Національною поліцією України, сформулювати

висновки й висунути інноваційні пропозиції та рекомендації з питань удосконалення кримінально-превентивної практики відповідного спрямування та суб'єктної специфікації.

Науковий апарат дисертації А. В. Карпенка є достатньо високим, матеріал викладений чітко, доступно та юридично грамотно.

Структура роботи, перелік і зміст розглянутих питань свідчать і про **новизну дисертаційного дослідження**. В дисертації вперше аргументовано доцільність закріплення граничного максимального розміру предметів кримінальних правопорушень, передбачених ч. 2 ст. 310 КК України, а також доповнення цієї кримінально-правової норми ч. 3, у якій передбачити кримінальну відповідальність за незаконний посів або незаконне вирощування снотворного маку в кількості від шестисот рослин і більше чи конопель в кількості від трьохсот і більше рослин, вчинене з метою збуту.

Низку доктринальних положень було удосконалено. Це стосується наукового знання про способи підвищення ефективності запобігання підрозділами Національної поліції кримінальним правопорушенням у сфері обігу наркотичних засобів, до яких віднесено: підвищення рівня компетентності працівників Національної поліції України; зміни та доповнення окремих положень чинного кримінального законодавства; посилення взаємодії з іншими суб'єктами запобігання кримінальним правопорушенням у сфері обігу наркотичних засобів; посилення співпраці з міжнародними організаціями; удосконалення запобіжних заходів Національної поліції України у кіберпросторі; посилення заходів запобіжної діяльності Національної поліції України у молодіжному середовищі; розширення штатної чисельності поліцейських-кінологів та службових собак у кінологічному підрозділі Національної поліції України; співпраця Національної поліції України із засобами масової інформації; отримання якісної оперативно-розшукової інформації, через залучення конфідентів; використання сучасних технологій у діяльності Національної поліції України, зокрема БпЛА.

Окрім того, було удосконалено систему наукового знання про кримінологічні ознаки особи злочинця, який вчиняє кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів: особа віком 30-50 років (61 – 62%), чоловічої статі, громадянин України (99%); із повною загальною середньою та базовою загальною освітою; працездатна, але не працює та не навчається (71 – 77%), у більшості випадків на час скоєння діяння перебуває у тверезому стані; вчиняє кримінальне правопорушення одноосібно, рідше – у складі групи (не більше 1%) або організованої злочинної групи/злочинної організації (0,4%); систему детермінант, які зумовлюють зростання кількісного показника кримінальних правопорушень у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, які диференційовані на такі групи: 1) економічні (незадовільний рівень та якість життя населення; відсутність достатньої кількості робочих місць, що зумовлює потребу у пошуках альтернативних способів отримання прибутку тощо); 2) соціальні та морально психологічні (соціальна нерівність; психоемоційна напруженість у суспільстві, деформація індивідуальної правосвідомості, толерантність до девіантної поведінки; незадовільний рівень соціального захисту уразливих категорій суспільства; розвиток кримінальних субкультур); 3) військово-політичні (вплив повномасштабної агресії російської федерації проти України на всі сфери державного управління; відсутність дієвих антикорупційних заходів, прогалини в інституційному та правовому забезпеченні державної політики тощо); 4) організаційно-управлінські (відсутність ефективних заходів ресоціалізації осіб, які відбули покарання за вчинення досліджуваного виду кримінальних правопорушень; незадовільна якість програм медичної та психологічної реабілітації; відсутність актуальних методик розслідування таких суспільно небезпечних діянь; складнощі у реалізації повноважень правоохоронними органами, що зумовлені воєнним станом тощо); 5) правові (низька ефективність заходів кримінально-правової протидії, правовий нігілізм).

Певна частина наукових положень дістали свого подальшого наукового розвитку.

В межах рецензованого дослідження виправданим видається прагнення дисертанта обґрунтувати деякі нові теоретичні положення, уточнити зміст окремих понять та категорій, що мають значення для кримінологічної науки, а саме: кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, особа кримінального правопорушника, віктимність, детермінація, запобігання тощо. Дисертантом по-новому вирішені окремі теоретичні питання теми дослідження, що свідчить про добрі знання ним теорії кримінального права, кримінології, а також конституційного, адміністративного права, філософії.

Структура дисертації в цілому відповідає академічній традиції, а так само і специфікованим цілям, завданням, які були поставлені перед конкретним дослідженням кримінологічних засад запобігання Національною поліцією кримінальним правопорушенням у сфері обігу наркотичних засобів.

Розділ 1 складається з трьох підрозділів, які присвячені визначенню вільних зон наукового пошуку з опорою на характеристику наявних розробок заявленої проблематики, а також з'ясуванню поняття, видів кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, зарубіжного досвіду запобігання їх поширенню. Сформований в межах цих підрозділів описово-пояснювальний матеріал дозволяє з достатньою чіткістю, ясністю сформулювати уявлення і про ступінь наукової розробленості тих питань, що складають предмет дослідження А. В. Карпенка, і про визначальні кримінально-правові та кримінологічні риси кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів як передбачених кримінальним кодексом діянь щодо незаконного виробництва, виготовлення, зберігання, перевезення, пересилання, придбання чи збуту, ввезення/вивезення на/з території України та транзиту через територію, використання наркотичних засобів (с. 73 дисертації).

Зарубіжний досвід протидії наркообігу досліджено через аналіз таких напрямів як: особливості державної політики з регулювання обігу наркотиків,

кримінальної відповідальності та покарання за наркозлочини; запроваджені просвітницькі та реабілітаційні програми у сфері протидії незаконному обігу наркотиків; форми залученості поліцейських до запобігання незаконному обігу наркотиків та протидії наркотизації населення (с. 73–74 дисертації).

Цінними видаються висновки дисертанта щодо того, що заходи запобігання незаконному обігу наркотиків в досліджених країнах показують ефективність лише у групах країн «жорсткої політики» та у групах країн «жорсткого контролю». Група країн з ліберальною політикою щодо наркотичних засобів зіштовхнулася з неконтрольованим зростанням наркозалежних та вживання ними більш небезпечних наркотичних засобів (с. 74 дисертації). Така констатація оформлює позицію, що розбиває аргументи прихильників лібертаріанського підходу та легалізації низки наркотичних заходів у широкому обігу, вжитку. Й цю позицію варто підтримати, визнати її обґрунтованою. При тому, певна річ, вона жодним чином не суперечить, а є компліментарною щодо загальної парадигми примату запобігання, альтернативного репресивному впливу на детермінаційний комплекс наркозлочинності.

В цьому аспекті на безумовну увагу заслуговують результати вивченого дисертантом американського (США) досвіду просвітницьких та реабілітаційних програм у сфері протидії незаконному обігу наркотиків, який однозначно свідчить про їхню високу ефективність. В роботі робиться слушний висновок про те, що заслуговує на запозичення підхід, впроваджений у програмах реабілітації передбачена можливість отримання якісної освіти через «командні заходи». Програмами запропоновано отримувати «насолоду для мозку» без речовин із зовнішнього світу, через відчуття змагальності, командної роботи, фізичних навантажень, через створення та переживання прекрасного (с. 74–75 дисертації). Аналогічні висновки, що заслуговують на схвалення, зроблено й за результатами дослідження реабілітаційних програм у Республіці Польща, Королівстві Нідерландів, Японії.

Розділ 2 репрезентує інформаційну аналітико-описову та пояснювальну модель стану наркозлочинності і складається з трьох підрозділів. Перший з них присвячений кримінологічному аналізу рівня, динаміки, структури, географії, а також тенденцій поширення кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів. В цілому, надану кримінологічну характеристику слід визнати достатньо повною та науково обґрунтованою. Автор детально аналізує рівень, його динамічні коливання, фактори, які на них впливають. При цьому – не обмежується опрацюванням абсолютних показників, а звертається і до обчислення параметрів відтворення наркозлочинності у вимірі відносних показників – коефіцієнтів злочинної інтенсивності та активності. Аналізується географія, а також структура наркозлочинності, що цілком відповідає доктринальній традиції та запитами конкретного наукового пошуку.

Заслуговує на схвалення й та частина дослідження (підрозділ 2.2), в якій здійснено небезуспішну, засновану на вмілому опрацюванні емпіричної інформації, спробу дослідити особливості детермінації наркозлочинності. Послуговуючись узвичаєним в кримінології підходом до диференціації криміногенних факторів за їх характером, предметно-діяльнісною сферою відтворення, дисертант дійшов обґрунтованих висновків, надав розлогий опис таких детермінант: 1) економічні (незадовільний рівень та якість життя населення; відсутність достатньої кількості робочих місць, що зумовлює потребу у пошуках альтернативних способів отримання прибутку тощо); 2) соціальні та морально психологічні (соціальна нерівність; психоемоційна напруженість у суспільстві, деформація індивідуальної правосвідомості, толерантність до девіантної поведінки; незадовільний рівень соціального захисту уразливих категорій суспільства; розвиток кримінальних субкультур); 3) військово-політичні (вплив повномасштабної агресії російської федерації проти України на всі сфери державного управління; відсутність дієвих антикорупційних заходів, прогалини в інституційному та правовому забезпеченні державної політики тощо); 4) організаційно-управлінські

(відсутність ефективних заходів ресоціалізації осіб, які відбули покарання за вчинення досліджуваного виду кримінальних правопорушень; незадовільна якість програм медичної та психологічної реабілітації; відсутність актуальних методик розслідування таких суспільно небезпечних діянь; складнощі у реалізації повноважень правоохоронними органами, що зумовлені воєнним станом тощо); 5) правові (низька ефективність заходів кримінально-правової протидії, правовий нігілізм) (с. 168 дисертації). В цілому виявлені в роботі, описані та пояснені групи криміногенних факторів відповідають уявленню про зв'язки обумовлення, кореляції з наркозлочинністю, а тому зроблені на їх підставі висновки, узагальнення можна вважати обґрунтованими.

Побічне їх підтвердження, але із самостійним пізнавальним значенням, репрезентовано у підрозділі 2.3, присвяченому кримінологічному дослідженню осіб, які вчиняють кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів. Дисертант подає класичну для вітчизняної кримінології аналітичну модель їх ознак, що поєднує соціально-демографічні, кримінально-правові, морально-психологічні індикатори, а також вміло оперує методом типології.

Розділ 3 закономірно фіналізує дослідження, презентуючи авторське бачення шляхів запобігання підрозділами Національної поліції кримінальним правопорушенням у сфері обігу наркотичних засобів. Він складається з двох підрозділів. В них висвітлюються і прикладні проблеми кримінально-превентивної діяльності, і ті, що спрямовані на вирішення доктринальних, концептуальної властивості, питань. Це стосується, зокрема, і дослідження функції запобіжної діяльності у сфері незаконного обігу наркотиків таких підрозділів Національної поліції як: підрозділів патрульної поліції, Департаменту боротьби з наркозлочинністю, підрозділів Національної поліції України із забезпечення безпечного освітнього середовища в закладах загальної середньої освіти, поліцейських офіцерів громад та дільничних інспекторів, підрозділів ювенальної превенції, спеціальних установах для дітей, Департаменту кіберполіції, Департаменту кримінального аналізу,

підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України. У дисертації на належному рівні здійснено специфікацію заздалегідь визначених підходів до організації та реалізації запобіжної діяльності спеціально-кримінологічного та індивідуального рівнів (спрямування) до антинаркотичної практики означених підрозділів Національної поліції, визначено перспективні шляхи підвищення ефективності останньої.

В цілому висловлені пропозиції щодо наукового розуміння сучасного стану, особливостей детермінації та напрямів, підходів, заходів запобігання Національною поліцією кримінальним правопорушенням у сфері обігу наркотичних засобів слід визнати слушними, обґрунтованими, в достатній мірі новаторськими й такими, що заслуговують на схвалення.

Таким чином, викладене дозволяє зробити висновок про те, що в дисертаційному дослідженні А. В. Карпенка сформульовано і обґрунтовано достатню кількість інноваційних положень, які свідчать про вирішення важливої для кримінології проблеми підвищення ефективності запобігання Національною поліцією України кримінальним правопорушенням у сфері обігу наркотичних засобів.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в опублікованих працях. Результати дисертаційного дослідження А. В. Карпенка відображені у 10 одноосібних наукових публікаціях, серед яких 3 статті опубліковані у наукових виданнях України, визнаних фаховими з юридичних наук (категорії «Б»), 7 праць апробаційного характеру.

Сформульовані у дисертації положення, висновки, рекомендації й пропозиції обґрунтовані дисертантом на підставі особистих досліджень у результаті опрацювання та аналізу відповідних наукових, нормативно-правових та емпіричних джерел.

Отже, можна вважати, що результати дисертації опубліковані достатньо повно.

Важливість для науки і практики протидії злочинності одержаних в дисертації результатів. Дисертація А. В. Карпенка має теоретико-прикладний характер. Тому її значення може бути виявлене як у сфері подальших наукових досліджень, так і на практиці.

Основні наукові результати, отримані автором, можуть бути використані для подальшої розробки доктринальних проблем детермінації наркозлочинності, особистості кримінального правопорушника у сфері обігу наркотичних засобів, а також інших кримінальних правопорушень проти здоров'я населення. Практичне значення мають висновки і рекомендації автора щодо об'єктів запобіжного впливу, а також перспективних напрямів запобігання означеним кримінальним правопорушенням органами та підрозділами Національної поліції України.

Рекомендації щодо використання одержаних автором дисертації результатів. Виходячи з викладеного вище, видається, що використання одержаних автором дисертації результатів може бути здійснено шляхом відповідної нормопроектної роботи. Зокрема, на основі положень дисертації варто розробити проєкт Закону України «Про внесення змін і доповнень до Кримінального кодексу України щодо удосконалення кримінальної відповідальності кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів». Доречною також є підготовка методичних рекомендацій для різних підрозділів Національної поліції з питань запобігання наркозлочинам.

Дотримання вимог академічної доброчесності. Детальне опрацювання тексту дисертації А. В. Карпенка не виявило ознак академічного плагіату, фальсифікації, фабрикації даних наукового дослідження. Використання результатів інших досліджень супроводжується посиланнями на відповідні джерела; статистичні відомості, наведені в дисертації, відповідають тим, що опубліковані офіційними розпорядниками статистичної інформації; методи обробки статистичної інформації є науковими, зроблені на підставі їх застосування висновки – репрезентативними.

Позитивно оцінюючи науково-теоретичну і практичну значимість дисертаційного дослідження А. В. Карпенка, його наукову новизну та можливість використання пропозицій і рекомендацій для вдосконалення чинного законодавства, практики його застосування, системи протидії злочинності в цілому, необхідно зазначити, що робота не позбавлена окремих положень, які в тій чи іншій мірі виявляються вразливими до критики, спонукають до дискусії, а саме:

1. Поза увагою дисертанта лишився феномен галопуючого зростання рівня кримінальних правопорушень, передбачених ст. 308 КК України («Викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів чи заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем»), починаючи з 2023 р. Так, якщо у 2021 та 2022 р. було зареєстровано 356 та 338 кримінальних правопорушень цієї категорії відповідно, то у 2023 р. – 1333, у 2024 – 5301, а у 2025 р. – 7431 (!). Така картина динаміки є вельми нетиповою, не притаманною будь-якому іншому виду кримінальних правопорушень, що складають предмет дослідження. Більш ніж двадцятикратне зростання рівня за три роки – це екстраординарні показники динаміки, що мали б потрапити до фокусу дослідницької уваги. Ба більше: за 5 місяців 2026 р. зареєстровано тільки 393 кримінальні правопорушення, передбачених ст. 308 КК України. Такий різкий спад рівня після трьох років інтенсивного зростання наразі не може бути пояснений очевидними факторами (як, власне, і саме зростання) та потребує творчого кримінологічного осмислення, фокусованого, предметно специфікованого емпіричного дослідження.

2. Деякі застереження можливо висловити й щодо підходів та результатів дослідження стану наркозлочинності в Україні. Так, зокрема, при обчисленні відносних кримінологічних показників за 2022–2025 роки за статистичну базу аналізу кількості постійного населення автор використав інформацію Державної служби статистики України станом на 01.02.2022 р. Цілком зрозуміло, що такий підхід криє в собі викривлення, істотну похибку

аналізу, не дозволяє більш точно визначити гостроту проблеми поширення наркозлочинності в Україні в умовах війни. Так сам зрозуміло, що офіційних джерел інформації (тобто з джерел Держстату) щодо кількості, динаміки населення в Україні після початку повномасштабної російської агресії немає. Тому з одного боку дисертанта можна зрозуміти. З іншого ж – видається, що ним було використано не всі можливості для представлення більш точного розрахунку, а саме: доступними є дані Міжнародного валютного фонду щодо актуальної кількості населення України. Ця поважна міжнародна організація є офіційним міжнародним партнером України. А її авторитет у справі фінансового прогнозування (яке передбачає оперування даними про популяцію) не викликає обґрунтованих сумнівів. Існує також і низка альтернативних джерел інформації (наприклад, Інституту демографії та проблем якості життя НАН України, Департаменту з економічних і соціальних питань ООН (відділ народонаселення) тощо), що надають відмінні, але близькі до визначених Міжнародним валютним фондом оцінки кількості населення в Україні і якими можливо було б скористатися в процесі кримінологічного аналізу.

Окрім того, було б надзвичайно корисним визначити структуру наркозлочинності за видами наркотичних засобів, що перебувають у незаконному обігу. Це ж стосується і динамічних змін структури. Які наркотичні засоби почали домінувати, а які навпаки – зникають з кримінальних ринків. Подібного роду інформація може становити безпосередній інтерес у справі стратегування протидії наркозлочинності, визначення пріоритетних напрямів, рівнів, сфер міжнародної співпраці. Натомість здійснене А. В. Крапенком дослідження залишає ці складові проблематики не до кінця описаними, поясненими.

3. Серед перспективних заходів удосконалення запобіжної діяльності Національної поліції пропонується впровадження віктимологічної профілактики (с. 229–231 дисертації). Проте, з огляду на специфіку кримінальних правопорушень у сфері незаконного обігу наркотичних засобів,

абсолютна більшість з них відноситься до таких, в яких немає потерпілих, немає жертв. Виключення становлять хіба що ті, які передбачені ст. ст. 314 та 315 КК України. Але їх питома вага не є статистично суттєвою. Тож попри значущість роботи за цим напрямом, віктимологічну профілактику, як видається, навряд чи можна віднести до пріоритетних, перспективних в діяльності Національної поліції в контексті запобігання кримінальним правопорушенням у сфері обігу наркотичних засобів.

4. В дисертації цілком слушно розставлено акценти у пріоритетах в системі кримінально-превентивної антинаркотичної діяльності з ухилом на зниження попиту на наркотичні засоби, психотропні речовини, що перебувають у незаконному обігу. Однак недостатню, як видається, увагу дисертант приділив оцінці ефективності наявного в Україні досвіду та перспектив функціонування наркозамісної підтримувальної терапії. Зважаючи на недоліки правового регулювання, зловживання з боку суб'єктів такої терапії, важливо було б сформулювати авторську позицію щодо можливостей удосконалення існуючих наразі підходів, практик.

Наведені зауваження і питання у своїй більшості мають дискусійний характер та в цілому не знижують якості здійсненого А. В. Карпенком дослідження. Це дає підстави для **головного висновку**: дисертація за темою «Кримінологічна характеристика та запобігання підрозділами Національної поліції кримінальним правопорушенням у сфері обігу наркотичних засобів» відповідає сучасним вимогам, які пред'являються до робіт такого рівня, зокрема й тим, що передбачені Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, зі змінами та доповненнями), є завершеною кваліфікаційною науковою роботою у галузі знань 08 «Право», за спеціальністю 081 «Право». Вона містить отримані особисто наукові результати – системне та обґрунтоване вирішення важливої наукової проблеми, що полягає у розробці інформаційної

моделі стану, поясненні особливостей детермінації кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, а також розробленні на цій основі перспективних рекомендацій щодо удосконалення запобіжної діяльності з боку органів і підрозділів Національної поліції України. Її автор – Артем Валерійович Карпенко – оволодів методологією наукового дослідження та заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент –

завідувач кафедри

кримінального права і кримінології

навчально-наукового інституту № 1

**(підготовки фахівців для органів досудового
розслідування Національної поліції України)**

**Харківського національного
університету внутрішніх справ**

доктор юридичних наук, професор



Юрій ОРЛОВ